

## De 48 wetten van de macht – beknopte editie

Robert Greene bij Meulenhoff:

*De 48 wetten van de macht*

*De 48 wetten van de macht – beknopte editie*

*De 18 wetten van de menselijke natuur*

*De 366 wetten*

Robert Greene

De 48

wetten van de

macht

BEKNOPTE EDITIE

Vertaald door Corrie van den Berg, Pieter Janssens,

Han Meijer en Henk van der Veen

Een Joost Elffers-boek

MEULENHOFF

Eerste druk 2004

Derde druk 2025

ISBN 978-90-896-8386-1

ISBN 978-94-023-2793-9 (e-book)

ISBN 978-90-528-6955-1 (audio)

De citaten in dit boek zijn rechtstreeks vertaald uit de oorspronkelijke uitgave, tenzij anderszins aangegeven.

Deze mini-editie is afgeleid van *De 48 wetten van de macht* (1998)

Oorspronkelijke titel *The Concise 48 Laws of Power*

Vormgeving omslag en binnenwerk: Steven Boland (naar een idee van Joost Elffers)

© 1998, 2002 Robert Greene en Joost Elffers

© 1998, 2004 Nederlandse vertaling Corrie van den Berg, Pieter Janssens, Han Meijer, Henk van der Veen en Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

De uitgever heeft ernaar gestreefd alle rechten van derden te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen contact opnemen met Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

# Inhoud

VOORWOORD 11

WET 1 15  
OVERSCHADUW UW MEERDERE NOOIT

WET 2 19  
VERTROUW NIET TE VEEL OP UW VRIENDEN,  
GEBRUIK UW VIJANDEN

WET 3 23  
HOUD UW WARE BEDOELINGEN STRIKT GEHEIM

WET 4 27  
ZEG ALTIJD MINDER DAN NODIG IS

WET 5 31  
VAN UW REPUTATIE HANGT VEEL AF:  
VERDEDIG UW REPUTATIE!

WET 6 35  
VESTIG TEN KOSTE VAN ALLES DE AANDACHT OP UZELF

WET 7 39  
LAAT ANDEREN HET WERK DOEN EN STRIJK ZELF DE EER OP

WET 8 43  
LAAT DE ANDER NAAR Ú TOE KOMEN — GEBRUIK DESNOODS LOKAAS

WET 9 47

WINNEN DOET U MET DADEN, NOOIT MET WOORDEN

WET 10 51

BLIJF UIT DE BUURT VAN AL WIE ONGELUKKIG IS OF ALTIJD PECH HEEFT

WET 11 55

MAAK MENSEN VAN U AFHANKELIJK – EN HOUD DAT ZO

WET 12 59

ONTWAPEN UW SLACHTOFFER MET SELECTIEVE EERLIJKHEID  
EN EDELMOEDIGHEID

WET 13 63

SPEEL ALS U MENSEN OM HULP VRAAGT IN OP HUN EIGENBELANG,  
NIET OP HUN MEDELEVEN OF HUN DANKBAARHEID

WET 14 67

DOE U VOOR ALS VRIEND, GA TE WERK ALS SPION

WET 15 71

VERMORZEL UW VIJAND

WET 16 75

DWING MEER RESPECT AF DOOR ER NIET TE ZIJN

WET 17 79  
HOUD ANDEREN IN SPANNING:  
CREËER EEN SFEER VAN ONVOORSPELBAARHEID

WET 18 83  
BOUW GEEN VESTINGMUREN OM U HEEN:  
ISOLEMENT IS LEVENSGEVAARLIJK

WET 19 87  
WEET MET WIE U TE MAKEN HEBT; KWETS NIET DE VERKEERDE PERSOON

WET 20 91  
BIND U AAN NIEMAND

WET 21 95  
SUKKELS VANGT U MET SUKKELS: DOE U DOMMER VOOR DAN UW DOELWIT

WET 22 99  
PAS DE OVERGAVETACTIEK TOE: ZET ONMACHT OM IN MACHT

WET 23 103  
BUNDEL UW KRACHTEN

WET 24 107  
SPEEL DE VOLMAAKTE HOVELING

WET 25 113  
HERSCHEP UZELF

WET 26 117  
HOUD UW HANDEN SCHOON

WET 27 121  
MENSEN LOPEN GRAAG GEDWEE ACHTER HET VAANDEL AAN —  
MAAK DAAR GEBRUIK VAN

WET 28 125  
TREED DOORTASTEND OP

WET 29 129  
OVERWEEG EN HEROVERWEEG ALLES TOT EN MET DE LAATSTE STAP

WET 30 133  
WEK DE INDRUK DAT ALLES U MOEITeloos AFGAAT

WET 31 137  
HOUD UW MOGELIJKHEDEN VOOR U —  
LAAT ANDEREN SPELEN MET DE KAARTEN DIE Ú GEEFT

WET 32 141  
BESPEEL DE FANTASIE VAN DE ANDER

WET 33 145

ZOEK VOOR DE ANDER DE DUIMSCHROEF DIE HEM PAST

WET 34 149

WEES OP UW EIGEN MANIER KONINKLIJK:

GEDRAAG U VORSTELIJK OM OOK VORSTELIJK BEJEGEND TE WORDEN

WET 35 153

BEKWAAM U IN DE KUNST HET JUISTE OGENBLIK TE KIEZEN

WET 36 157

MINACHT WAT U NIET KUNT KRIJGEN:

NEGEER HET, DAT IS DE BESTE WRAAK

WET 37 161

ZET EEN FASCINEREND SPEKTAKEL OP TOUW

WET 38 165

DENK WAT U WILT, MAAR GEDRAAG U ALS DE ANDEREN

WET 39 169

ROER IN HET WATER ALS U VIS WILT VANGEN

WET 40 173

VERSMAAD DE GRATIS LUNCH

WET 41 177

TREED NIET IN DE VOETSPOREN VAN EEN ILLUSTREREND VOORGANGER

WET 42 181

SLA DE HERDER, EN DE KUDDE VALT UITEEN

WET 43 185

BEWERK HART EN GEEST VAN DE MENSEN

WET 44 189

MAAK UW TEGENSTANDER MACHTELOOS EN RAZEND  
MET HET SPIEGELEFFECT

WET 45 193

PREDIK DE NOODZAAK TOT VERANDERING,  
MAAR HERVORM NIET TE VEEL INEENS

WET 46 197

WEK NOOIT DE SCHIJN VOLMAAKT TE ZIJN

WET 47 201

SCHIET UW DOEL NIET VOORBIJ – WEET VAN OPHOUDEN

WET 48 205

WORD VORMLOOS

## Voorwoord

Het gevoel over uw naaste noch over de loop der gebeurtenissen macht te hebben, is een doorgaans onverdraaglijk gevoel. U voelt zich in zo'n situatie hulpeloos en daardoor ronduit ellendig. U wilt immers niet minder macht, maar juist méér. Tegenwoordig is het echter riskant van een te grote honger naar macht blijk te geven, al te openlijk zetten te doen in het spel om de macht. U moet naar buiten toe nu eenmaal de schijn van eerlijkheid en fatsoen ophouden. En dus dient u zich op een subtielere wijze op te stellen: sympathiek maar doortrapt, democratisch maar arglistig.

Dit spel van een strak volgehouden dubbelheid heeft het meest weg van de machtsdynamiek zoals die in het van intriges aan elkaar hangende hofleven van weleer bestond. Door de hele geschiedenis heen heeft zich rond personen met macht – koning, koningin, keizer, leider – een hof gevormd. De hovelingen die deze entourage uitmaakten, verkeerden in een wel zeer delicate positie: ze moesten hun meester dienen, maar wanneer ze de schijn van vleierij op zich laadden en zich al te openlijk in de gunst probeerden te dringen, viel dat hun medehovelingen op en joegen ze hen tegen zich in het harnas. Alle pogingen om bij de meester in het gevlj te komen, moesten dus op zeer subtiële wijze worden uitgevoerd. En doorgewinterde hovelingen die tot zulk raffinement in staat waren, moesten zich toch nog tegen hun medehovelingen te weerstellen, want die waren op hun beurt voortdurend bezig door middel van allerlei intriges hen van hun plaats te verdringen.

Intussen werd het hof wel geacht het toppunt van beschaving te zijn. Tegen gewelddadige of al te openlijke machtsmanoeuvres werd fronsend aangekeken; in stilte en in het geniep waren hovelingen in de weer

tegen mensen uit hun midden die zich van al te krasse middelen bedienden. Dat was het grote dilemma van de hoveling: hij diende als een toonbeeld van verfijning naar buiten te treden, maar tegelijkertijd werd hij gedwongen zijn tegenstrevers op de allerge raffineerdste manieren een hak te zetten en te slim af te zijn. De succesrijke hoveling wende zich op den duur aan om geen enkele rechtstreekse zet te doen; wanneer hij zijn tegenstander een dolk in de rug plantte, deed hij dat wel met fluwelen handschoenen aan en met een allerbeminnelijkste glimlach op zijn gezicht. In plaats van zich van dwangmiddelen of regelrecht verraad te bedienen, dreef de volmaakte hoveling zijn zin door met behulp van verleidingstechnieken, charme, begoocheling en slimme strategie, waarbij hij altijd meerdere zetten vooruitdacht. Het hofleven was een spel waaraan nooit een eind kwam en dat constante waakzaamheid en tactisch vernuft vereiste. Het was beschaafde oorlogvoering.

Tegenwoordig zien we ons tegenover een paradox geplaatst die verrassend veel overeenkomsten vertoont met het dilemma van de hoveling. Werkelijk alles moet de schijn van beschaving, fatsoen, democratie en rechtmatigheid bezitten, maar als we ons al te strikt aan de regels houden, als we ze te letterlijk opvatten, dan worden we onder de voet gelopen door degenen om ons heen die minder gek zijn dan wij. Zoals de grote diplomaat en hoveling van de renaissance Niccolò Machiavelli schreef: 'Ieder mens die poogt aldoor goed te zijn, is gedoemd ten val te komen te midden van de overmacht aan mensen die niet goed zijn.'

Het hof zag zichzelf als het summum van verfijning, maar onder de glinsterende oppervlakte stond een helse ketel vol duistere emoties – hebzucht, afgunst, begeerte, haat – te zieden en te pruttelen. Tegenwoordig zien we onze wereld als het toppunt van rechtvaardig-

heid, maar binnen in ons woeden nog dezelfde akelige emoties, zoals het altijd al is geweest. Het spel is hetzelfde gebleven. Naar buiten toe dient u respect te tonen voor de schone schijn, maar inwendig leert u, tenzij u niet goed wijs bent, in een ommezien om op uw hoede te zijn en Napoleons advies op te volgen: verpak uw ijzeren vuist in een fluwelen handschoen. Indien u, zoals de hoveling uit vervlogen tijden, de kunst van de indirecte benadering machtig kunt worden, indien u leert uw tegenstanders te verleiden, te betoveren, te bedotten en op een geraffineerde manier uit te schakelen, dan zult u de hoogste toppen van de macht bereiken. U zult in staat zijn mensen voor uw wil te laten buigen, zonder dat ze beseffen wat u hebt uitgethaald. En zolang ze niet beseffen wat u doet, zullen ze u er niet om haten en ook geen weerstand aan u bieden.

Zie *De 48 wetten van de macht* als een soort handboek over de kunst van de slinksheid. Door de wetten in dit boek te bestuderen, zult u macht in al zijn finesses doorgronden. En door ze in de praktijk te brengen, zult u zich in de wereld van vandaag als een vis in het water voelen: een toonbeeld van fatsoen in ieders ogen, maar in werkelijkheid de perfecte manipulator.



## W E T   I

# OVERSCHADUW UW MEERDERE NOOIT

### UITSPRAAK

*Geef de mensen die boven u staan altijd het behaaglijke gevoel dat ze superieur zijn. In uw verlangen hen gunstig te stemmen en indruk op hen te maken moet u niet al te zeer met uw talenten te koop lopen, want u zou het tegenovergestelde kunnen bereiken: ze gaan zich angstig, onzeker en onveilig voelen. Bewerkstellig dat uw meerderen genialer lijken dan ze zijn en u zult de hoogste toppen van de macht bereiken.*

## Machtsmiddelen

Iedereen heeft zo zijn onzekerheden. Als u laat zien wie u bent en uw talenten tegenover de hele wereld tentoonstelt, geeft u logischerwijs aanleiding tot wrevel van velerlei aard, tot jaloezie en andere uitingen van onzekerheid. Dat is ook niet opzienbarend. U kunt niet uw hele leven inzitten over de kinderachtige sentimenten van anderen. Maar waar het degenen betreft die boven u staan, moet u een andere benadering kiezen: als het op macht aankomt, is misschien de ernstigste fout die u kunt maken uw meerdere in luister overtreffen.

Maak uzelf niet wijs dat de dingen sinds de dagen van Lodewijk XIV en de De' Medici's heel anders zijn geworden. Zij die een hoge positie in het leven bereiken, zijn als koningen en koninginnen: ze willen zich zeker voelen op hun plek en op het punt van intelligentie, esprit en charme boven ieder ander uitsteken. Het is een fatale, maar zeer vaak voorkomende misvatting dat men zich geliefd kan maken bij zijn meerdere door zijn talenten te etaleren en zich hierop te laten voorstaan. Hij zal mogelijk voor de schijn blijk geven van waardering, maar de persoon in kwestie bij de eerste de beste gelegenheid inruilen voor iemand die minder intelligent, minder aantrekkelijk of minder bedreigend is.

Deze wet behelst twee regels waarvan men zich bewust dient te worden. Ten eerste kan het zo zijn dat iemand een meerdere ongewild in de schaduw stelt door gewoonweg zichzelf en niets meer dan dat te zijn. Er zijn meesters die onzekerder zijn dan anderen, afgrijselijk onzeker zelfs; het is niet meer dan natuurlijk als u zo iemand met uw aangeboren charme en welwillende gedrag de loef afsteekt. Als u er niets aan kunt doen dat u innemend bent, moet u leren zulke

monsterlijke ijdelteit uit de weg te gaan, of anders moet u een manier zien te vinden om uw goede eigenschappen weg te moffelen als u zich in hun gezelschap bevindt.

Ten tweede: denk nooit dat u, omdat uw meerdere van u houdt, maar alles kunt doen wat u wilt. Er zijn hele boeken vol te schrijven over gunstelingen die uit de gunst raakten doordat ze hun positie voor onwankelbaar hielden, doordat ze het waagden al te briljant te zijn.

Nu u op de hoogte bent van de gevaren die het afstroeven van de meerdere met zich meebrengt, kunt u deze wet ten voordele aanwenden. Om te beginnen dient u uw meerdere te vleien en zijn gevoel van eigenwaarde te doen zwellen. Openlijke vleierij kan goed werken, maar heeft zo zijn beperkingen: het is te direct en opvallend en plaatst u bij uw medehovelingen in een slecht daglicht. Discrete vormen van vleierij zijn veel doeltreffender. Als u intelligenter bent dan uw meerdere, bijvoorbeeld, doe dan alsof het andersom is: laat het net lijken of hij intelligenter is dan u. Gedraag u naïef. Doe net alsof u behoefte hebt aan zijn vakkundigheid. Maak onschuldige fouten die u op de lange termijn niet zullen schaden, maar u wel de kans bieden zijn hulp in te roepen. Meerderen zijn dol op dat soort verzoeken om hulp. Een meerdere die zijn ervaring niet als geschenk aan u kwijt kan, zou u in plaats daarvan weleens op kwaadwillendheid en rancune kunnen trakteren.

Als uw ideeën creatiever zijn dan die van uw baas, schrijf ze dan aan hem toe, op een manier die de buitenwereld het meest opvalt. Maak duidelijk dat úw advies niet meer is dan een weerklank van zijn advies.

Als u van aanleg gezelliger en jovialer bent dan uw meerdere, pas er dan voor op dat u niet de wolk wordt die hem belet zijn schijnsel op anderen te laten vallen.

Hij moet gaan lijken op de zon waar ieder ander omheen draait en die straalt van macht en schittering, het middelpunt van alle aandacht.

In elk van deze gevallen is het geen zwakheid uw sterke kanten te verdoezelen, indien dit uiteindelijk tot macht voert. Door bij anderen in de schaduw te gaan staan, blijft u degene die de touwtjes in handen houdt, in plaats van slachtoffer van hun onzekerheid te worden. Dit zal u allemaal zeer van pas komen op de dag dat u besluit boven uw inferieure status uit te stijgen. Als u erin slaagt uw meerdere in de ogen van anderen meer glans te verlenen, dan bent u een lot uit de loterij en zult u met bekwame spoed promotie maken.

### **Symbol:**

de sterren aan de  
hemel. Er kan maar één  
zon tegelijk zijn. Sta het licht  
van de zon nooit in de weg en  
probeer ook niet de straling van de  
zon te overtreffen, vervaag liever  
in het zwerk en zoek naar ma-  
nieren om de intensiteit van  
de ster, uw meester, te  
verhogen.

**Jurisprudentie:** vermijd het de meester in de schaduw te stellen. Iedere vorm van superioriteit is afstotelijk, maar superioriteit die een onderdaan boven zijn vorst doet uitsteken, getuigt niet alleen van domheid, maar is ook fataal. Dit is een les die de sterren in de hemel ons leren: ze mogen familie van de zon zijn, en even stralend, maar zij verschijnen nooit in haar aanwezigheid. (Baltasar Gracián, 1601-1658)

## WET 2

# VERTROUW NIET TE VEEL OP UW VRIENDEN, GEBRUIK UW VIJANDEN

### UITSPRAAK

*Hoed u voor vrienden: omdat ze gemakkelijk aan jaloezie ten prooi vallen, zijn ze eerder geneigd u te verraden. Ze kunnen zich ook te zeer in de watten gelegd voelen en zich bemoeizuchtig gaan gedragen. Als u een voormalige vijand in dienst neemt, zal hij zich loyaler opstellen dan een vriend, want hij heeft meer te bewijzen. Het is zelfs zo dat u meer te vrezen hebt van vrienden dan van vijanden. Als u geen vijanden hebt, zorg er dan op een of andere manier voor dat u ze krijgt.*

## Machtsmiddelen

Het is niet meer dan natuurlijk dat u zich in tijden van nood op uw vrienden wilt verlaten. De wereld is hard en uw vrienden kunnen hem verzachten. Bovendien kent u ze. Waarom een beroep doen op een vreemde als u een vriend bij de hand hebt?

De moeilijkheid is dat u uw vrienden vaak minder goed kent dan u denkt. Vrienden zijn het vaak met elkaar eens over dingen omdat ze geen ruzie willen krijgen. Ze verbergen hun onaangename trekjes om elkaar niet tegen de haren in te strijken. Ze lachen extra hard om elkaars grapjes. Aangezien eerlijkheid zelden bevorderlijk is voor vriendschap, zult u misschien nooit weten wat een vriend precies denkt of voelt. Vrienden zeggen dat ze uw gedichten prachtig vinden, dol zijn op de muziek die u maakt, jaloers zijn op de manier waarop u zich kleedt, en misschien menen ze dat, maar vaker menen ze het niet.

Wanneer u besluit een vriend in dienst te nemen, ontdekt u stukje bij beetje de trekjes die hij of zij voor u verborgen heeft gehouden. Vreemd genoeg is het uw daad van welwillendheid die alles uit balans brengt. Mensen willen graag het gevoel hebben dat ze al het goede dat hun overkomt verdienen. Wanneer iemand u een gunst bewijst, kan dat een onaangenaam gevoel opleveren: het houdt in dat u gekozen bent omdat u een vriend bent, niet noodzakelijkerwijs omdat u het waard bent. Een bevriend iemand inhuren heeft iets van aanmatiging dat hem of haar heimelijk dwars zal zitten.

Het probleem met het inschakelen of in dienst nemen van vrienden is dat het onvermijdelijk tot inperking van uw macht leidt. Een vriend is vrijwel nooit degene die het best in staat is u hulp te bieden, en als het erop aankomt zijn bekwaamheid en deskundigheid

BAAT HEBBEN BIJ  
ONZE VIJANDEN

*Het geschiedde eens dat koning Hiëro, toen hij met een van zijn vijanden sprak, het verwijt te horen kreeg dat hij uit zijn mond stonk. Waarop de goede koning, innerlijk ietwat ontdaan, zodra hij thuiskwam tegen zijn vrouw begon uit te varen. 'Hoe komt het dat je me nooit iets over dit probleem gezegd hebt?' Zijn vrouw, een simpele, kuise, argeloze ziel, zei: 'Mijn heer, ik heb altijd gedacht dat de adem van alle mannen zo ruikt.' Waarmee duidelijk mag zijn dat wij gebreken die de zintuigen niet ontgaan, van grove*

van veel groter belang dan gevoelens van vriendschap.

In alle omstandigheden waarin werk wordt verricht, is een zekere afstand tussen de mensen onmisbaar. Wat u probeert te doen is werken en niet vrienden maken; vriendschappelijkheid (al dan niet waarachtig) verdoezelt dat gegeven slechts. De sleutel tot de macht is daarom het vermogen te beoordelen wie er in welke omstandigheden dan ook het best toe in staat is uw belangen te dienen.

Uw vijanden daarentegen zijn een nog niet aangeboorde goudmijn die u moet leren exploiteren. Toen Talleyrand, Napoleons minister van Buitenlandse Zaken, in 1807 tot de overtuiging was gekomen dat zijn baas Frankrijk naar de verdoemenis voerde en dat het tijd werd zich tegen hem tweemaal te stellen, was hij zich heel goed bewust van de gevaren die het samenzweren tegen de keizer met zich meebracht; hij had een medestander nodig, een bondgenoot, maar welke vriend kon hij voor een onderneming als deze vertrouwen? Hij koos Fouché uit, het hoofd van de geheime politie, de grootste vijand die hij bezat, een man die nota bene geprobeerd had hem uit de weg te ruimen. Hij wist dat hun vroegere wederzijdse afkeer de mogelijkheid voor een emotionele verzoening inhield. Hij wist dat Fouché niets van hem zou verwachten en zich daadwerkelijk zou uitsloven om te bewijzen dat hij Talleyrands keuze waard was: iemand die iets moet bewijzen is bereid bergen voor u te verzetten. Bovendien wist hij dat zijn verhouding met Fouché aan beide kanten op eigenbelang gebaseerd was en niet zou lijden onder persoonlijke gevoelens. Zijn keuze bleek uitmuntend te zijn: hoewel de samenzweerders er niet in slaagden Napoleon ten val te brengen, wekte de verbintenis tussen twee zo machtige maar onwaarschijnlijke partners veel aandacht voor hun doeleinden en begon de oppositie tegen de keizer zich langzaam uit te breiden. En

*en lichamelijke  
aard of anderszins  
opvallend voor de  
wereld, eerder van  
onze vijanden  
vernemen dan  
van vrienden of  
bekenden.*

PLUTARCHUS,  
CA. 46-120

*Men is eerder  
geneigd een  
belediging te  
vergelden dan een  
weldaad, aangezien  
dankbaarheid een  
last is, maar wraak  
een genot.*

TACITUS, CA. 55-120

vanaf dat moment hadden Talleyrand en Fouché een vruchtbaar samenwerkingsverband. Wanneer u er maar kans toe ziet, moet u de strijdbijl met een vijand begraven en uw best doen hem dienstbaar aan u te maken.

Laat u door de aanwezigheid van vijanden nooit uit het veld slaan of zenuwachtig maken: u bent veel beter af met één of twee verklaarde tegenstanders dan wanneer u niet zou weten waar uw werkelijke vijanden te vinden zijn. Iemand met macht verwelkomt het conflict en gebruikt zijn vijanden ter bevordering van zijn reputatie als onwankelbare vechtersbaas op wie men in onzekere tijden kan bouwen.

**Symbool:** de muil van de ondankbaarheid. Als u weet wat er gebeurt als u een vinger in de bek van een leeuw steekt, zorgt u wel dat u erbij uit de buurt blijft. Met vrienden ontbreekt het u aan zulke behoedzaamheid, en als u hen in dienst neemt, zullen ze u uit een volledig gebrek aan erkentelijkheid levend verslinden.

**Jurisprudentie:** weet hoe u uw vijanden ten eigen bate kunt gebruiken. U moet leren het zwaard niet bij het lemmet aan te vatten, want daarbij kunt u zich snijden, maar bij het gevest, wat u de mogelijkheid biedt u te verdedigen. De wijze profiteert meer van zijn vijanden dan een dwaas van zijn vrienden. (Baltasar Gracián, 1601-1658)

## W E T 3

# HOUD UW WARE BEDOELINGEN STRIKT GEHEIM

### UITSPRAAK

*Zet iedereen voortdurend op het verkeerde been en onthul dus nooit de ware bedoeling van uw handelen. Als niemand in de gaten heeft waar u op uit bent, zal niemand zich ook kunnen voorbereiden op enige vorm van verdediging. Loop een flink eind met de mensen mee op het dwaalspoor dat ze volgen, leg op het gepaste moment een rookgordijn, en tegen de tijd dat ze eindelijk achter uw ware bedoelingen gekomen zijn, is het ruimschoots te laat.*

## Machtsmiddelen

*Zorg dat men u niet  
voor een bedrieger  
aanziet, ook al is  
tegenwoordig het  
leven onmogelijk  
indien men dit  
niet is. Laat uw  
grootste slinksheid  
eruit bestaan te  
verhullen wat op  
slinksheid lijkt.*

BALTASAR GRACIÁN,  
1601-1658

De meeste mensen zijn als het ware een open boek. Ze hebben het hart op hun tong, flappen er bij elke willekeurige gelegenheid uit wat ze denken en maken geen geheim van wat ze van plan zijn of op het oog hebben. Daar zijn verschillende verklaringen voor. Ten eerste is het tamelijk normaal dat mensen graag over hun gevoelens en plannen voor de toekomst praten. Het kost ook wel moeite om je tong in bedwang te houden en je te beheersen wat je gedachten en intenties betreft. Ten tweede menen veel mensen dat ze door open en eerlijk te zijn sympathiek overkomen en de ander voor zich innemen. Maar dat is onzin. In feite houden ze de ander juist voor de gek. Eerlijkheid is als een bot mes: je kunt je er lelijk aan bezeren, maar snijden kun je er niet mee. Met eerlijkheid schoffeer je de ander; het is heel wat verstandiger uw woorden te wikken en te wegen en de mensen te vertellen wat zij graag van u willen horen in plaats van met de harde, rauwe ‘waarheid’ op de prop-pen te komen waarin vooral uzelf gelooft. Daar komt nog bij dat die zogezegde totale openheid van u voor de ander uiterst vervelend is en ook te ‘intiem’, zodat het onmogelijk wordt nog respect of ontzag af te dwingen.

Als u hartstochtelijk naar macht verlangt, leg die eerlijkheid dan snel opzij en oefen uzelf in het verbergen van uw bedoelingen. Zodra u daarin slaagt, zult u altijd de ander de baas kunnen zijn. Aan de vaardigheid om altijd uw bedoelingen verborgen te houden ligt een eenvoudige waarheid over de menselijke aard ten grondslag: instinctief zullen we altijd vertrouwen op onze eerste indrukken. We moeten wel, want we kunnen nu eenmaal niet de hele tijd gaan twijfelen of wat we zien en horen wel waar is. Voortdurend bedenken dat wat we waarnemen in werkelijkheid iets anders camoufleert – we zouden er doodmoe van raken en we